

Використання різних методів навчання при викладанні економічних дисциплін у вищих педагогічних навчальних закладах

У статті розглядаються різні методи навчання студентів вищих педагогічних навчальних закладах при викладанні економічних дисциплін на сучасному етапі.

Ключові слова: *система освіти, економічні дисципліни, інформатизація освіти, самоосвіта, алгоритмізація процесу навчання.*

Постановка проблеми в загальному вигляді... В українському суспільстві відбувається активна розбудова ринкового механізму господарювання, що вимагає від сучасної людини ґрунтовних знань, в тому числі і економічних, а також використання нових підходів до формування економічної культури населення, переорієнтації та поглиблення економічної освіти. Актуальним є формування конкурентоспроможного фахівця, який буде працювати в нових умовах, та виховання людини, здатної сприймати ринкові перетворення, легко адаптуватися до змін у житті, вільно оперувати основними економічними поняттями.

Теоретичне осмислення трансформаційних процесів сучасного світу можливе лише за умови пізнання фундаментальних основ функціонування і розвитку національних господарств, їх взаємозв'язків та взаємозалежності, потребує розуміння тенденцій розвитку загальноцивілізаційного процесу. Зрозуміло, що такий підхід обумовлює необхідність підготовки високопрофесійних, творчо мислячих фахівців, здатних вчитися, аналізувати і зіставляти економічні процеси, робити правильні висновки і діяти відповідно до нових умов.

Вивчення економічних дисциплін у вищих педагогічних навчальних закладах сприяє формуванню у студентів економічного мислення, економічної культури, допомагає їм усвідомлювати та аналізувати економічну ситуацію в країні та навчає давати оцінку подіям, які відбуваються, стимулює до активної діяльності, привчає бути корисним і потрібним собі і суспільству.

Метою економічної освіти в системі вищої педагогічної освіти є така підготовка студентів, яка забезпечить їм достатній рівень компетентності в сфері економічних відносин на рівні держави, закладу та окремої людини. Загальні економічні знання потрібні кожній людині незалежно від її життєвого і професійного вибору.

Формування основ професійного мислення дозволить студентам приймати ефективні рішення як раціональним споживачам, компетентним інвесторам, майбутнім працівникам та роботодавцям, активним учасникам світової економіки та відповідальним громадянам. Економічна освіта повинна дати необхідні знання та навички для аналізу економічних подій в суспільстві, для розуміння реалій оточуючого світу, для усвідомлення меж можливого в економічній політиці.

Аналіз досліджень і публікацій, в яких започатковано розв'язання даної проблеми... Проблема економічної освіти студентів вищих педагогічних навчальних закладів України є однією з важливих, і з таких, що не втрачає своєї актуальності і нині. Вивчення процесу економічного навчання є проблемою серед багатьох економічних, соціологічних та педагогічних досліджень. Зокрема, цю проблему досліджували в своїх працях: Ю.К. Бабанський, В.Р. Базилевич, Л.О. Баластрик, В.В. Данілова, С.О. Михаць, О.С. Падалко, І.А. Сосова, А.М.Сохора, А.І. Семенов, О.І. Тещенко, В.М. Фомішина, та інші. Ця проблема актуальна і сьогодні, коли в навчальні програми включаються відносно нові економічні дисципліни, які не вивчались раніше.

Але вимоги, що висуває науково-технічний прогрес до системи підготовки фахівців, спонукають до більш глибокого вивчення питань економічної освіти у вищих педагогічних освітніх закладах з метою підвищення ефективності організації навчального процесу по підготовці висококваліфікованих фахівців для галузі освіти.

Формування цілей статті... Мета статті – обґрунтувати важливість формування економічних знань у студентів вищих педагогічних навчальних закладів та запропонувати нові методи вивчення економічних дисциплін.

Виклад основного матеріалу... Необхідність своєчасного і правильного реагування на виклики епохи вимагає утвердження нової парадигми освіти. На відміну від традиційної освітньої моделі, що базувалась на пріоритеті простого засвоєння і відтворення інформації, головною метою навчання у XXI столітті стає всебічний розвиток людської особистості як рівновеликої цінності. Демократичне спрямування навчання дає людині можливість підготуватися до життя в швидкоплинно змінюваних умовах соціокультурного життя і професійної діяльності [4, с.11].

Серед першочергових наших завдань – створення системи освіти нового типу, пошук варіантів школи майбутнього, яка базувалась б на сучасних інформаційних технологіях і була здатна, за висловом Томаса Джефферсона, „звільняти, а не підкорювати уми, виховувати людей, які б ставили запитання, а

не вузьких бездумних конформістів, прищеплювала б мораль, яка б підкріплювала свободу, а не мораль, яка б задурманювала розум і не давала виходу в життя новим чи альтернативним ідеям” [4, с.12].

Згідно з принципами Болонської декларації первинна відповідальність за якість одержуваних знань, умінь і навичок лежить на кожному навчальному закладі, а отже, саме університет, а в ньому інститут чи факультет, а в його межах – кафедра і окремих викладач несуть персональну відповідальність разом зі студентом за свою дисципліну, рівень її засвоєння. Отож, всі визначають зміст, форми і методи навчання, їх вибір, модернізацію і вдосконалення основними у питанні підвищення якості освіти. Перехід на кредитно-модульну технологію навчання дозволяє максимально якісно засвоювати навчальний матеріал за мінімальний термін, використовуючи структурно-логічний виклад найскладніших і найважчих елементів знань логічними частинами – модулями [5, с.34].

Так в змісті професійної підготовки вчителів хореографії факультету мистецтв Хмельницької гуманітарно-педагогічної академії на освітньо-кваліфікаційному рівні бакалавр на предмет „Основні економічних теорій” в 9 семестрі 5 курсу навчання згідно навчального плану відведено аудиторних – 32 год., з них: лекційних – 18 год., семінарських – 14 год., на самостійну роботу – 58 год. Програму побудовано так, що в процесі її опанування студент побував в статусі як об’єкта, так і суб’єкта педагогічного процесу, набув досвіду як навчання так і учіння.

В процесі навчання студенти мають оволодіти такими знаннями:

1. Ознайомитись з основними економічними теоріями.
2. Вивчити етапи економічного прогресу.
3. Оволодіти системами управління сучасного підприємства.
4. Ознайомитись з фінансовою та банківською системами в Україні.
5. Вивчити фінансово-господарську і матеріально-технічну базу закладів освіти.

На самостійну роботу студентам запропоновано розглянути наступні теми:

1. Основні форми економічного розвитку.
2. Ринкова економіка та її еволюція.
3. Суверенітет України і шляхи його досягнення.
4. Система освіти в Україні.

Формування самостійної компетентності у студентів вищих педагогічних навчальних закладів базується на самостійній роботі, зазначимо, що у чинних нормативних документах про вищу школу ця форма організації навчального процесу визначається як основний засіб оволодіння навчальним матеріалом у час, вільний від обов’язкових; якщо раніше самостійна робота все ж поступалась за вагомістю аудиторним заняттям, то в сучасних умовах реформування і модернізації системи організації навчального процесу у вищій школі самостійна робота визначається одним із пріоритетних чинників формування професійної компетентності, умінь і навичок самостійної навчальної діяльності студентів, необхідних для безперервної освіти і самоосвіти [2, с.313].

Під час розроблення навчальної програми та змісту самостійної пізнавальної діяльності студентів було враховано те, що вибір дидактичної моделі вивчення курсу „Основні економічних теорій ” має базуватися на їх готовності до самоорганізації, самоосвіти, самовдосконалення, бути спрямованим на формування самоосвітньої компетенції майбутніх фахівців. Як показала практика, доцільно запропонувати студентові завдання для самостійної роботи до кожної з тем курсу, визначити орієнтовну кількість годин для виконання завдань відповідно до рівня складності, узгодити графік виконання, ознайомити із шкалою та підходами щодо організації оцінювання результатів творчих надбань студента (на семінарських, індивідуальних заняттях, під час модульної контрольної роботи, заліку).

На сучасному етапі вивчення даного навчального матеріалу є неможливим без використання інформаційних технологій. Використання в навчально-виховному процесі комп’ютерної техніки та телекомунікаційних засобів зв’язку з метою раціонального й інтенсивного формування у студентів знань, умінь і навичок, зберігання, передачі, комутації та переробки інформації нині здійснюється на основі інформатизації освіти, яка є „невід’ємною складовою інформатизації суспільства, впорядкування, сукупністю взаємопов’язаних організаційно-правових, соціально-економічних, навчально-методичних, науково-технічних, виробничих та управлінських процесів, спрямованих на задоволення освітніх, інформаційних, обчислювальних і телекомунікаційних потреб учасників навчально-виховного процесу і тих, хто цей процес забезпечує” [1, с.503].

Інформатизація освіти вимагає впровадження у вищу освіту інноваційних змісту, методів, засобів та форм професійної підготовки майбутніх фахівців нової формації, створення потужної інформаційної інфраструктури у вищих навчальних закладах з розвиненим інформаційно-комп’ютерним навчальним середовищем, впровадження Інтернет – технологій, електронного навчання, комунікаційних мереж(глобальних, національних, локальних).

Педагогічна діяльність викладача в умовах інформатизації освіти потребує від нього високого рівня інформаційної культури, що передбачає широке використання у навчально-виховному процесі

електронного навчання, комп'ютерно орієнтовних методів, електронних навчальних засобів та дистанційних форм навчання.

Електронне навчання – це інтерактивне навчання, під час якого навчальний матеріал доступний в діалоговому режимі і яке забезпечує автоматичний зворотній зв'язок з навчальною діяльністю студента [6, с.59].

Ринкові перетворення в Україні, вхід її у світову систему економіки вимагають підготовки нової генерації фахівців, які були б здатні розуміти економічні явища і процеси, що відбуваються як на макроекономічному, так і на мікроекономічному рівнях, володіти економічними методами ефективного впливу на розвиток економіки. Це вимагає озброєння викладачів спеціальними вміннями вибирати у кожному конкретному випадку оптимальний варіант побудови навчально-виховного процесу, який би найкоротшим шляхом вів до найбільш ефективного і якісного вирішення поставлених завдань. Викладачів усе частіше цікавлять питання, пов'язані з тим, як вибрати з багатого арсеналу форм і методів навчання найбільш відповідні конкретним умовам, як знайти міру в застосуванні тих чи інших підходів до навчання, як вибрати план заняття, який найкращим чином враховує індивідуальні особливості тих, хто навчається. Робота зі структурування, систематизації та генералізації матеріалу з макро- і мікроекономіки пов'язана з проблемою наочного представлення матеріалу. При опрацюванні навчального матеріалу зміст і структура традиційної програми можуть бути змінені та перетворені.

Для ефективного засвоєння матеріалу з макро- і мікроекономіки пояснення доцільно здійснювати з використанням алгоритмів. Алгоритм (algorithm) – послідовність точно визначених дій, що ведуть від варіацій початкових даних до шуканого результату. Поняття алгоритму належить до первісних понять математики, таких як поняття множини чи натурального числа. Обчислювальні процеси алгоритмічного характеру (арифметичні дії над цілими числами, знаходження найбільшого спільного дільника двох чисел тощо) відомі людству з глибокої давнини. Проте в явному вигляді поняття алгоритму сформулювалося лише на початку ХХІ століття.

Під алгоритмом звичайно розуміють скінченну множину точно визначених правил для чисто механічного розв'язку задач певного класу. Алгоритмізація процесу навчання передбачає побудову моделей послідовних розумових дій, які найкоротшим шляхом ведуть до вирішення навчальних задач. Алгоритм, за твердженням П.І. Сікорського має свою структуру і протяжність в часі. До системи дій можна віднести загальний напрям пошуку розв'язання проблеми. Алгоритми, які використовуються в процесі викладання економічних дисциплін, можна поділити на такі види:

- алгоритм, представлений у вигляді математичної формули (математична модель);
- алгоритм, представлений у вигляді графіка (графічна модель);
- вербальний алгоритм.

Побудова математичних моделей в економіці є процесом складним і відрізняється від природничих наук непередбачуваністю, що породжується суб'єктивним фактором, оскільки важко запропонувати готові алгоритми його реалізації. Як правило, вони повинні бути нелінійними, оскільки відображають складні та неоднозначні взаємозв'язки в економічній системі. Однак для полегшення сприйняття матеріалу, особливо в процесі розв'язування задач, студентам пропонують лінійні моделі: функція попиту, функція пропозиції, функція заощадження.

Важливу роль графічних моделей при викладанні економічних дисциплін відзначають О.З.Ватаманюк і О.В.Горбачевська. При викладанні використовують графічні моделі, важливою перевагою яких є наочність. Графічні моделі застосовуються, щоб допомогти студентам чіткіше уявити та зрозуміти важливі економічні зв'язки для полегшення сприйняття матеріалу.

Одним із видів алгоритмів є словесно-описовий або вербальний. В основі вербального алгоритму лежить логіка. К.Д. Ушинський вважав логіку поряд із психологією однією з основ дидактики. Логіка дозволяє проаналізувати, систематизувати, методично організувати і знайти найкращий напрям пошуку плану розв'язання даної проблеми [3, с.32-33].

Отже, пояснення матеріалу за допомогою використання алгоритмів, тобто за допомогою завдання чіткої логічної структури пояснення дає свої позитивні результати. Використання алгоритмів дає можливість чітко уявити цілісний об'єкт аналізу, виділити основні критерії аналізу, розуміти основні поняття і терміни, які використовуються в поясненні, сформулювати відповідні висновки.

Висновки... Таким чином, використання різноманітних методів навчання при вивченні економічних дисциплін студентами вищих педагогічних навчальних закладів показує високий ступінь засвоєння та розуміння навчального матеріалу. В умовах модернізації системи освіти України ефективність формування компетентності майбутніх педагогів залежить від впровадження в навчальний процес інноваційних методів навчання.

Список використаних джерел та літератури:

1. Биков В. Ю. Інформатизація загальноосвітньої і професійно-технічної школи України: концептуальні засади і пріоритетні напрями / В. Ю. Биков // Професійна освіта: педагогіка і психологія. Польсько-український журнал. – Ченстохова-Київ, 2003. – Вип. 4.– С.501–514.

2. Бобрицька В. І. Дослідження проблем формування самоосвітньої компетенції у майбутніх вчителів у контексті євроінтеграції / В. І. Бобрицька // Проблема освіти у Польщі та в Україні в контексті процесів глобалізації та євроінтеграції : зб. матеріалів міжнар. наук.-практ. конф. (Київ-Житомир, 22-24 квіт., 2009 р.) / за ред. В. Кременя, Т. Левовицького, С. Сисоевої. – К. : КІМ, 2009. – С.306–316.

3. Вітер О. Використання елементів алгоритмізації у викладанні економічних дисциплін / О. Вітер // Педагогіка і психологія професійної освіти : наук.-метод. журнал. – 2006. – № 5. – 218 с.

4. Ніколаєнко С. М. Стратегія розвитку освіти України: початок XXI століття / С. М. Ніколаєнко. – К. : Знання, 2006. – 253 с.

5. Скарнь О. Модернізація форм і методів навчання студентів у контексті кредитно-модульної системи / О. Скарнь // Вища школа : наук.-практ. видання. – 2006. – №3. – 129 с.

6. Шуневич Б. Теоритичні основи дистанційного навчання : навч. посіб. / Б. Шуневич. – Львів : Вид-во Нац. універ. „Львівська політехніка”, 2006. – 244 с.

Аннотація

Е.П.Биницкая

Использование разных методов обучения при преподавании экономических дисциплин в высших педагогических учебных заведениях

В статье рассматриваются разные методы обучения студентов высших педагогических учебных заведений при преподавании экономических дисциплин на современном этапе.

Ключевые слова: система образования, экономические дисциплины, информатизация образования, самообразование, алгоритмизация процесса обучения.

Summary

O.P.Binyts'ka

Using of Different Methods when Teaching Economic Disciplines in Higher Pedagogical Educational Establishments

Different methods of teaching students of higher pedagogical educational establishments when teaching economic disciplines on the modern stage are examined in the article.

Key words: system of education, economic disciplines, informatization of education, self-education algorithmization of process of teaching.

Дата надходження статті:

„27” серпня 2010 р.

УДК 378.147+371.214.43+37.064:33(045)

Е.І.БОГІВ,

здобувач

(м.Київ)

Формування професійної комунікативної компетенції у студентів економічних спеціальностей

В статті розглядаються теоретичні основи та особливості практичного формування комунікативної компетенції у студентів економічних спеціальностей, розглядаються основні її форми та структура.

Ключові слова: комунікативна компетенція, моделювання практичних занять, ділова гра, імітація, комунікативна спрямованість занять, комунікативна спрямованість навчання іноземної мови.

Постановка проблеми в загальному вигляді... Постійне зростання потреб суспільства у високоінтелектуальних науково-технічних кадрах, здатних творчо вирішувати складні теоретичні та практичні завдання, поставлені життям, свідчить про важливість проблеми формування творчих, дослідницьких здібностей у підростаючого покоління, пошуку ефективних шляхів та вибору раціональних методів керівництва процесом навчання.

Аналіз досліджень і публікацій, в яких започатковано розв'язання даної проблеми... Більшість сучасних методик вивчення іноземної мови мають комунікативно-орієнтовану спрямованість, тобто їх метою є навчання спілкуванню та оволодіння мовними засобами у процесі спілкування. Поняття „комунікативна компетенція”, яке лежить в основі інтерактивного процесу вивчення іноземної мови, було введено Д. Хаймзом у 1972 р. Дослідженням даного питання займалися як вітчизняні, так і зарубіжні науковці, зокрема О. Леонт'єв, С. Ніколаєва, Ю.Пассов, Г.Китайгородська, М. Ляховицький, І.Зимня, Д.Хаймз, М.Кенел, М. Свейн, Л. Бахман та ін. Комунікативна компетенція доповнює лінгвістичну (організаційні та прагматичні знання) і розглядається як сукупність знань, навичок і вмій, необхідних для успішної комунікативної діяльності. Ті, котрі навчаються, набувають комунікативної компетенції, тобто здатності користуватись мовою залежно від конкретної ситуації (Ю.Пассов).

Комунікативна компетенція передбачає вивчення не лише лексичної та граматичної системи мови, а й оволодіння іншомовною культурою, що включає в себе пізнавальний, навчальний, розвивальний та